حکومەتی هەرێمی کوردستان – عێراق
وەزارەتی پەروەردە
بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی پرۆگرام و چاپەمەنییەکان

خوێندنی کوردی

قۆناغی بنەڕەتی – پۆلی دوو

وەرزی یەک

لیژنــەی دانان

د. ئیبراهیم قادر محەمەد
نەمام جەلال ڕەشید
عەبدوڵڵا حەسەن قادر
خەلیل حەمەدئەمین خۆشناو
بەناز عەبدولکەریم محەمەد

د. سەباح ڕەشید قادر
نازدار ساڵح حەمید
هیدایەت ئەحمەد کەریم
ئەسعەد عەزیز محەمەد
خەندە خالد ئیسماعیل

صادق احمد عثمان
گوڵنار حەمەئەمین عەزیز
سەلیم عەلی عومەر
ئەژین ساڵح ئەحمەد
محەمەد وەیسی محەمەد

چاپی یەک (١٤٤٢) کۆچی (٢٠٢١) زایینی (٢٧٢١) کوردی

سەرپەرشتی زانستی چاپ
صادق احمد عثمان

سەرپەرشتی هونەری چاپ
عوسمان پیرداود کواز
خالید سەلیم محمود

نەخشەسازی
عوسمان پیرداود کواز

نیگارکێش
محەمەد هاشم ڕۆستەم
قەیس عەبدولڕەحمان خەلیفە

بەرگ
خەلیل حەمەدئەمین خۆشناو

ناوی قوتابی:...........................
پۆل و هۆبـــە:...........................
ناوی قوتابخانە:........................

پێشـــەكی

زمان سیستەمێكە بۆ پەیوەندیكردن و ئاخاوتن و لەیەكتر گەیشتن، كە گوزارشت لە هزر و ناخی مرۆڤ دەكات، بۆ دەستەبەركردنی پێداویستییە واتایی و مادییەكانی ژیان.

زمانی زگماک یان زمانی دایک زمانێكە منداڵ لە ماڵ و دەوروبەر فێریدەبێت، لە قوتابخانەش گەشەی پێدەدرێت و وردە وردە لە زمانی قسەكردن و گفتوگۆكردن بەرەو زمانی خوێندنەوە و نووسین دەچێت.

گرنگیدان بە خوێندن بە گشتی و زمانی دایک (زمانی كوردی) بەتایبەتی گرنگیدانە بە (هەبون، مێژو، كەلتور، ڕۆشنبیری، نیشتمان)، هەر لە دەروازەی بیركردنەوە و پێویستی پڕۆگرامی خوێندنی زمان، شان بەشانی پڕۆگرامی بابەتەكانی دیكە پێویستی بە گۆڕانكاری و نوێكردنەوە هەیە. ئەمڕۆكەش ژیان لە پێشكەوتن دایە، هەر ژینگەی منداڵ و حەز و پێویستییەكانییەتی، خوێندنی زمانەكەمان بە ئاراستە تازەكان و بەرەو فێربوون بە ستانداردی جیهانی دەبات، كە دەمێكە لە زمانەكانی دیكەی خوێندن پیادەكراوە.

لەم كتێبەی (خوێندنی كوردی) پۆلی دووی قۆناغی بنەڕەتی، كە تەواوكەر و درێژە پێدەری كتێبی (خوێندنی كوردی) پۆلی یەكەمی بنەڕەتییە، لەسەر بنەمای پڕۆگرامی نوێی خوێندنی زمان دانراوە، تێیدا مامۆستا ئاراستەكار و ڕێنمایكارە و قوتابی ناوەندی پرۆسەكەیە، بە وردی كار بۆ جێبەجێكردنی هەر چوار كارامایییەكانی زمان (بیستن و تێگەیشتن، ئاخاوتن، خوێندنەوە، نووسین) كراوە، مەعریفە و بەها و چالاكییەكان بە شێوەیەک دراوەتە قوتابی، كە حەز و ئارەزو و پاڵنەری خۆشەویستی بۆ بابەتەكە لا دروست ببێت، ئەمەش لە پڕۆگرامی پێشو بە ڕێژەیەكی كەمتر بایەخی پێدراوە.

لەم شێوە نوێیەی پڕۆگرامی زمان، لە تەک فێربوون و فێركردن بایەخی زۆر بە بنیادنانی كەسایەتییەكی سەربەخۆ و سەركەوتو متمانە بەخۆبووی قوتابی دراوە، كە لە دوارۆژدا بتوانێت بەشێوەیەكی ڕاستەوخۆ لە ژیانی ڕۆژانە و پیشەكەی خۆی سودی لێوەربگرێت.

نەخشەی دانانی کتێبی خوێندنی کوردی
پۆلی دووەمی بنەڕەتی
وەرزی یەکەم

بابەتەکان	چالاکییەکان	قوتابی فێردەبێت
پێداچوونەوە هەندێ بابەتی پۆلی یەکەمی بنەڕەتی	ئاخافتن، خوێندنەوە، نووسینەوە،ڕێنووس، کارکردن لەسەر: دەنگ، برگە، پیت، وشە، ڕستە، پۆلێنکردن، هەڵوەشاندنەوە و پێکهێنان، بە یەکتر گەیاندن	بیرخستنەوەی هەندێ بابەتی ساڵی ڕابردوو
یەکەی یەکەم	(قوتابخانە)	
گەڕانەوە بۆ قوتابخانە	*خوێندنەوە–وشەی هاوواتا *دۆزینەوە وشە لە ڕێگەی پیت–برگەکردن *دروستکردنی ڕستە لە ڕێگەی وێنە–جێناوی(من–م) *خۆشنووسی–ڕێنووس–ئامۆژگاری(هاندانی خوێندن)	*خۆشەویستی قوتابخانە *پابەندبوون بە ڕەفتاری دروست: کاتی لەخەو هەستان–سڵاوکردن–خواردنی نانی بەیانی *پاکوخاوێنی و ڕێکپۆشی *پاراستنی پەرتوکەکان *خۆشەویستی هاورێکان
قوتابخانە (هۆنراوە)	*خوێندنەوە–ڕاڤەکردن–لەبەرکردن	*خۆشەویستی قوتابخانە *پاراستنی کەلوپەلی قوتابخانە *سودی خوێندن بۆ مرۆڤ
پۆلەکەمان پاکوخاوێنە	*خوێندنەوە–گفتوگۆکردن–یاساکانی ناو پۆل *دژواتاکان–پێکهێنانی گرێ *ناساندنی کار لە ڕێگەی وێنە–جیناوی (ئێمە –مان) *خۆشنووسی–ڕێنووس–ئامۆژگاری (ڕازاندنەوەی گەڕەک وشەقامەکان)	*پاکراگرتنی پۆل وقوتابخانە و گەڕەک و شەقام *کاری هەرەوەزی *پابەندبوون بە ڕەفتاری باش لە پۆلدا *پاکوخاوێنی جەستە
سیناریۆ	ببینە و بڵێ (لە پشوی نێوان وانەکاندا)	ئاخافتن و دەربرین–پابەندبوون بە ڕەوشتی باش
یەکەی دووەم	(ئاکار و ڕەوشت)	
مرۆڤی بەسود	*خوێندنەوە–وشەی هاوواتا–گفتوگۆکردن *دۆزینەوەی وشە لە ڕێگەی پیت–مەتەڵ *دژواتاکان–ناوی چەند پیشەیەک بە وێنە *خۆشنووسی–ڕینووس–ئامۆژگاری(ڕەوشتی باش)	*خۆنەویستی *هاوکاریکردن *خۆشەویستی خەڵک و شار و لادێ *دڵسۆزی و خزمەتکردن
کوردایەتی (هۆنراوە)	خوێندنەوە–ڕاڤەکردن–لەبەرکردن	* هەستی نەتەوایەتی * بە هاووڵاتی بوون * پێکەوە ژیان
ڕەفتاری هاتوچۆ	*خوێندنەوە–وشەی هاوواتا–گفتوگۆکردن *دۆزینەوەی وشە لە ڕێگەی پیت–ناساندنی پلەکانی هاوەڵناوی چۆنی *پڕکردنەوەی بۆشایی–تەواوکردنی ڕستە *خۆشنووسی–ڕێنووس–ئامۆژگاری(بەکارهێنانی دەستەواژەی ڕێزلێنان)	*ڕێزگرتن لە یاسا *زانیاری(ترافیک لایت) *پابەندبوون بە ڕێنماییەکان *ڕەفتاری جوان

یەکەی سێیەم (زانست و تەندروستی)		
سوڕی ئاو (هۆنراوە)	*خوێندنەوە–وشەی هاوواتا–گفتوگۆکردن	چۆن باران دروستدەبێت
ددانەکانمان	*خوێندنەوە–وشەی هاوواتا–گفتوگۆکردن *تەواوکردنی برگە–پۆلێنکردن *ئەندامەکانی لەش–ڕێکخستنی ڕستە و نووسینەوە *خۆشنووسی–ڕێنووس–ئامۆژگاری (سەردانی پزیشکی ددان)	*زانیاری دەربارەی ددانەکان *بایەخدان بە تەندروستی ددان *شێوەی شوشتنی ددان *سەردانی پزیشکی ددان
سیناریۆ	ببینە و بڵێ – بەیتاڵ(ڤێتێرنەری)	هاوڕێیەتی ئاژەڵ–بەزەیی–هاوکاری
کۆمپیوتەر	*خوێندنەوە–وشەی هاوواتا–گفتوگۆکردن *بەشەکانی کۆمپیوتەر–دۆزینەوەی وشە لە ڕێگەی پیت *چۆن پەلکە زێرینە دروستدەبێت–ئامێرەکانی کارەبا *خۆشنووسی–ڕێنووس–ئامۆژگاری(تەندروستی چاو)	*زانیاری دەربارەی کۆمپیوتەر *ئامێرکانی کارەبایی دیکە *بایەخدان بە تەندروستی چاو *پەلکە زێرینە چۆن پەیدا دەبێت
یەکەی چوارەم (نیشتمان)		
کوردستان	* خوێندنەوە–وشەی هاوواتا–گفتوگۆکردن * یاری دروستکردنی وشە–ڕاستکردنەوەی هەڵەی ڕستە * دروستکردنی ڕستە لە وێنە–جێناوی(تۆ–ت) * خۆشنووسی–ڕێنووس–ئامۆژگاری (پاراستنی وڵات)	* خۆشەویستی وڵات * شانازیکردن بە نیشتمان * خۆشەویستی پێشمەرگە
هۆنراوەی ئاڵاکەمان	* خوێندنەوە–وشەی هاوواتا–گفتوگۆکردن	* خۆشەویستی و ڕێزگرتن لە ئاڵای کوردستان * زانیاری دەربارەی ڕەنگەکانی ئاڵای کوردستان
گەشتی شانەدەر	* خوێندنەوە–وشەی هاوواتا–گفتوگۆکردن * ناوی وێنە و گۆکردنی دەنگەکانی–دۆزینەوەی وشە لە ڕێگەی پیت * جێناوی(ئێوە–تان)–بەکارهێنانی جێناوی (من، تۆ، ئەو) * خۆشنووسی–ڕێنووس–ئامۆژگاری(گرنگی شوێنەوارەکان)	* زانیاری دەربارەی شوێنەوارەکان * گرنگی شوێنەوارەکان و پاراستنیان * ژیان لە چاخە کۆنەکاندا
هۆشیاری مین و تەقەمەنییەکان		
فەرهەنگۆک		
ناوەڕۆک		

ساڵی نوێمان پیرۆزبێ

دەرچووی پۆلی یەکەمم   وا لە پۆلی دووەمم
یاخوا پیرۆزبێ لێمان   خوێندنی ساڵی نوێمان
قوتابییەکی وریام   گوێ ڕایەڵی مامۆستام
قوتابخانەم خۆشدەوێ   چونکە دڵ تیا دەسرەوێ
کەلوپەلی خاوێنم   هیچ کات نایانشکێنم
هەربژی قوتابخانە   کە مەڵبەندی ژیانە
بژی مامۆستاکانم   هاوڕێ زیرەکەکانم

(لەیلا مستەفا)

چالاکی و ڕاهێنان

١/ دەنگی ئــەم پیتانە گوێبکە.

ئـ ا ب پ ت ج چ ح خ

د ر ڕ ز ژ س ش ع غ

ف ڤ ق ک گ ل ڵ م ن

ۆ و وو هـ ە ێ ی

(ئـ،ا،ە) لەگەڵ دەنگی دیکە گۆدەکرێن.

٢/ شێوەی دیکەی ئەم پیتانە بنووسە.

پ .... جـ .... ق.........

ن .... کـ .... ش.........

ع .... حـ .... ێ ....

س .... مـ .... چ ....

ڤ .... گـ .... ف ....

٣ / ئەم پیتانە لێکبدە و بڕگەکان بخوێنەوە.

د	+	ا	←	دا
د	+	ە	←	دە
ر	+	ا	←	را
ر	+	ە	←	رە
ز	+	ا	←	زا
ز	+	ە	←	زە

٤ / ئەم وشانە تەواو بکە پاشان بیانخوێنەوە.

داد.....

دار.....

.....ارا

زاز.....

د.....دە

د.....را

زا.....ا

.....ازا

٥ / ئەم پیتانە لێکبدە و بڕگەکان بخوێنەوە.

و	+	ە	←	وە
و	+	ا	←	وا
ڕ	+	ە	←	ڕە
ڕ	+	ا	←	ڕا
د	+	ۆ	←	دۆ
یـ	+	ە	←	یە
یـ	+	ا	←	یا
ئـ	+	ا	←	ئا

٦ / لەم پیت و بڕگانە وشە دروست بکە و بیانخوێنەوە.

ڕا + و = ڕاو

وە + ڕە = ...

د + ۆ = ...

ئـ + ا + و = ...

ڕ + ە + ز = ...

ڕە + وەز = ...

دە + ڕە + وە= .....

دا + یە = ...

٧ / پیتەکان لێکبدە و وشە دروست بکە.

و ر چ = ...

ش ێ ر = ...

ڕ ێ و ی = ...

ئ ە س پ = ...

٨ /ئەم پیتانە لێکبدە و وشەکان بنووسە.

ە ز د ر

....

س وو ر

....

ە س ز و

....

٩ / سمۆرەکە لە کوێیــە؟

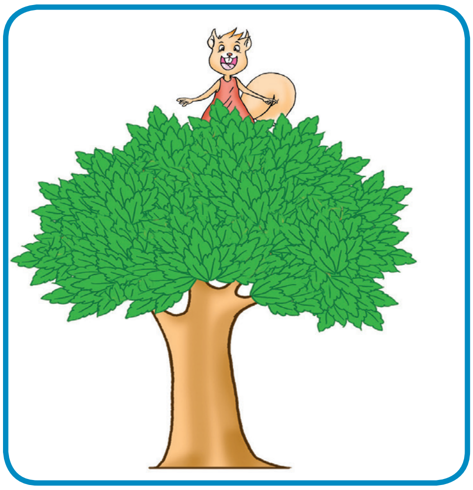

سمۆرە لە .... دارەکەیە

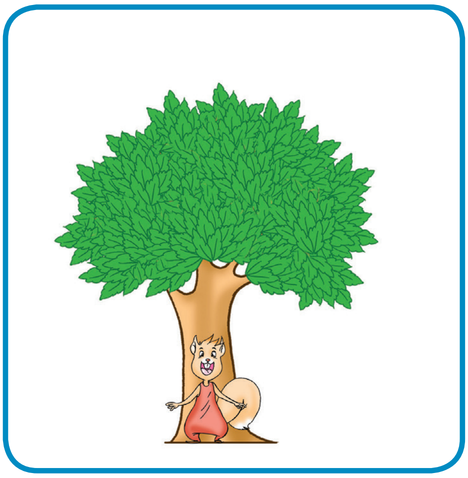

سمۆرە لە .... دارەکەیە

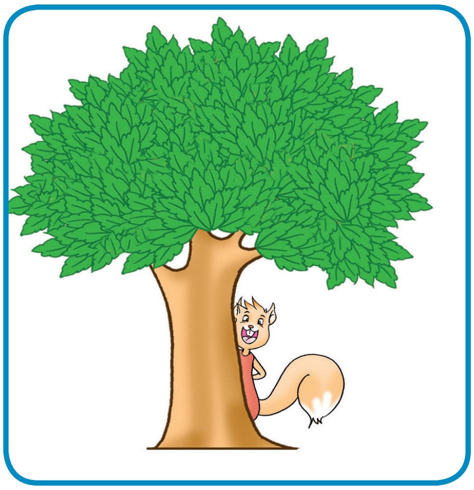

سمۆرە لە .... دارەکەیە.

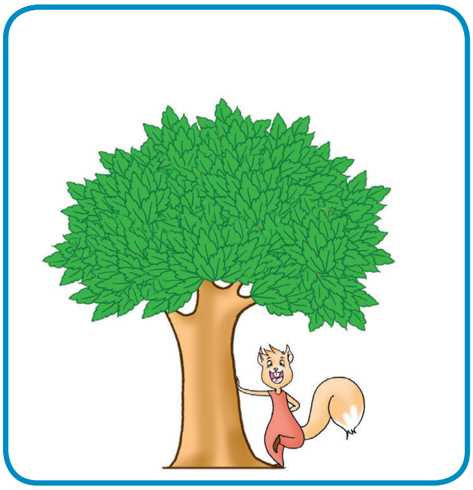

سمۆرە لە .... دارەکەیە.

١٠/ ئەم پیتانە لێکبدە و بڕگەکان بخوێنەوە.

نـ	+	ا	←	نا
ژ	+	ە	←	ژە
ژ	+	ا	←	ژا
د	+	ێ	←	دێ
بـ	+	ە	←	بە
بـ	+	ا	←	با
سـ	+	ە	←	سە
س	+	ا	←	سا
مـ	+	ە	←	مە
مـ	+	ا	←	ما
بـ	+	ۆ	←	بۆ

١١/ ئـەم بڕگانە لێکبدە و وشە و ڕستە بنووسە.

دەست + پا + کی ← ....

ڕە + وشـ + تێـ + کی ← ....

جوا + نە ← ....

....

١٢ / ئەم وشانە بخوێنەوە بڕگەیان بکە و پیتەکانیان بنووسە.

کارمەند — .... | .... — ..... | ..... | ..... | ..... | ..... | ..... | .....

قوتابی — .... | .... | .... — ..... | ..... | ..... | ..... | ..... | .....

مامۆستا — .... | .... | .... — ..... | ..... | ..... | ..... | ..... | ..... | .....

١٣/ پیت و بڕگەکان بخوێنەوە و بڕگەی وشەکان تەواوبکە.

تـ + ە ← تە

تـ + ا ← تا

کـ + ە ← کە

کـ + ا ← کا

حـ + ە ← حە

حـ + ا ← حا

شـ + ە ← شە

شـ + ا ← شا

پـ + ە ← پە

پـ + ا ← پا

کر + ... | دا + رسـ + ... | .... + ژین

پۆڕ + ... | .... + هێن | .... + سیر

١٤ / ئەم بڕگانە لێکبدە و وشەکان بنووسە.

ده + هۆڵ ← ....

شمـ + شاڵ ← ....

گیـ + تار ← ....

بـا + ڵە + بان ← ....

١٥/ ئەم وشانە بخوێنەوە و وشە دووبارەکان ڕەنگ بکە.

باغ	مۆز	کەف	ئاو	ئاش
ساج	شیر	بەڕوو	ئارد	کەم
شێر	پەموو	مۆز	شیر	کەف

١٦/ پیت و بڕگەكان بخوێنەوە و بڕگەی وشەكان تەواوبكە.

گـ	+	ە	←	گە
گـ	+	ا	←	گا
فـ	+	ە	←	فە
فـ	+	ا	←	فا
لـ	+	ە	←	لە
لـ	+	ا	←	لا
عـ	+	ە	←	عە
عـ	+	ا	←	عا
ڵـ	+	ە	←	ڵە
ڵـ	+	ا	←	ڵا

.... + نۆس	پیا + ...	كۆلـ + ...+رە
با+ ....د + ڕێ	پە + پو + ...	.... + ڵا

١٧/ ناوی وێنەکان بڵێ، پیتی کۆتاییان بنووسە و دەنگەکانیان گۆبکە.

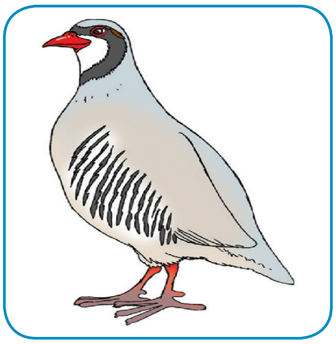

....

....

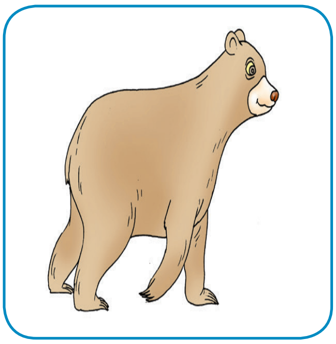

....

١٨/ پیت و بڕگەکان بخوێنەوە و بڕگەی وشەکان تەواو بکە.

هـ	+	ە	←	هە
هـ	+	ا	←	ها
قـ	+	ە	←	قە
قـ	+	ا	←	قا
خـ	+	ە	←	خە
خـ	+	ا	←	خا

جـ	+	ه	←	جه
جـ	+	ا	←	جا
غـ	+	ه	←	غه
غـ	+	ا	←	غا
ڤـ	+	ه	←	ڤه
ڤـ	+	ا	←	ڤا

.... نوو	جو +.........+ ڵه	لا+ ....
.... + نع	.... + تاڤ	..........ر+ غارێن
	.........+ نه + قین	

١٩ / ئەم وشانە بە گوێرەی پیتەکان پۆلێن بکە.

شەکر، نیسک، جۆ، نان، ئاو، دۆ، سماق

ئــارد، باسوق، شیر

ن	ۆ	ش	ئـ	ق
....	....	....	....	....
....	....	....	....	....

٢٠/ پیتی ناو بازنەکان لە شوێنی گونجاو بنووسە و بیانخوێنەوە.

د	بەر.....	.....ایک	.....او	ئاو.....ان
ر	دا.....	تا.....ا	یا.....ی	داپیـ.....
ز	با.....	قا.....	.....مان	با.....اڕ
و	چا.....	زە.....ی	ڕ.....بار	مێـ.....ژ
ڕ	کو.....	.....ێواس	بە.....وو	.....ەژو
ۆ	جـ.....	نەور.....ز	ئەژنـ.....	د.....شاو

٢١/ ئەم وشانە پۆلێن بکە و لە شوێنی گونجاو بیاننووسەوە.

ئــاکرێ، قــاچ، کۆمپیوتەر، زاخۆ، تەلەفزیۆن، دەست

ئەندامی لەش	ئــامێر	شــار
....	....	....
....	....	....

٢٢ / لاسایی دەنگی ئەم گیاندارانە بکە و نــاویان بنووسە.

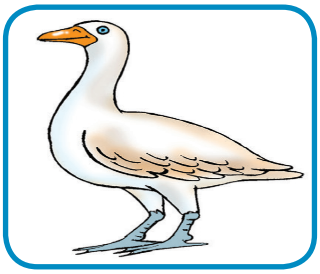

....

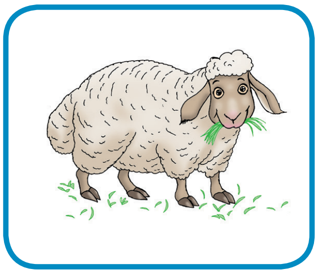

....

....

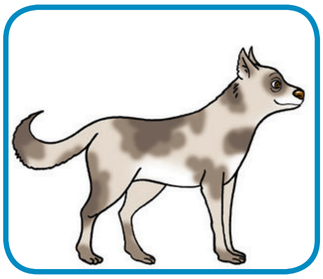

....

٢٣/ ناوی میوەکان بڵێ و لە شوێنی گونجاو بیانووسە.

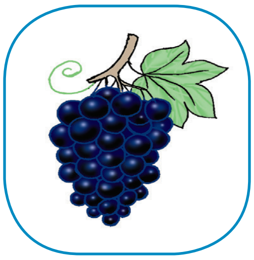

....

....

....

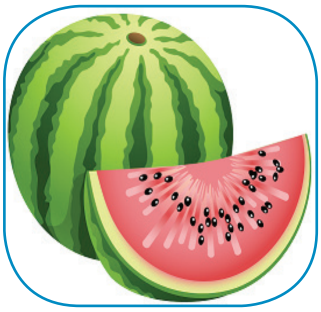

....

....

....

....

....

....

٢٤ / ئەم وشانە پۆلێـــــنبکە و بیاننووسەوە.

(دووربین، گیتـار، شەقڵاوە، ماتۆڕ، ئـــامەد
مهـاباد، پانکە، هەڵەبـجە)

شار	ئامێر
....	....
....	....
....	....
....	....

٢٥/ پیتی ناو لاکیشەکان لە شوێنی گونجاو بنووسە و بیانخوێنەوە.

ی یـ	مراو.....	دا.....ـه	دەر.....ا	زر.....زه
ئـ	.....او	.....اری	.....ارد	....اش
ن نـ	شا.....ۆ	ئاویـ.....ـه	گه....م	هه....گویـ.....
ژ	.....یان	ئه.....ی	گەلاویـ....	.....ڕۆ
ێ یـێ	.....ڕ	شـ.....ر	.....د	ئـ.....وه
ب بـ	.....زن	.....ـەرخ	که.....ا....	.....اران

٢٦/ ناوی وێنەکان بڵێ و بیاننووسە ئینجا هەڵیانوەشێنەوە بۆ بڕگە و پیت.

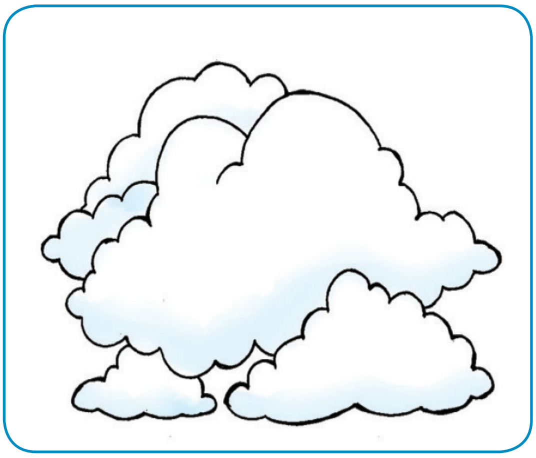

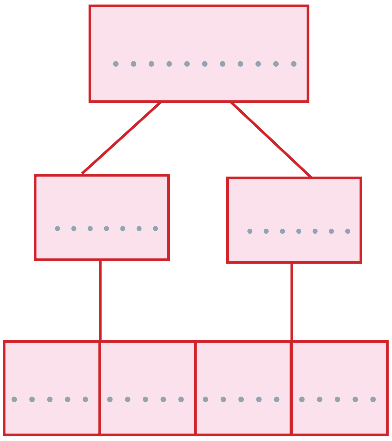

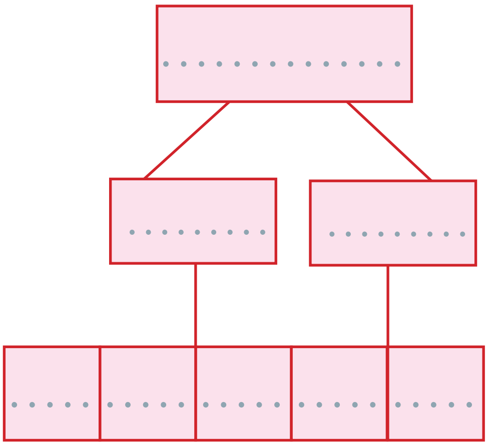

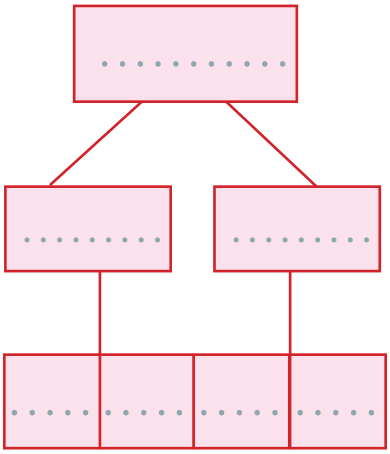

٢٧/ پیتی ناو لاکیشەکان لە شوێنی گونجاو بنووسە و بیانخوێنەوە.

س سـ	گێلا.....	.....ـەیران	دە.....ت	پۆلیـ.....
وو	.....د	سـ.....ر	د.....ر	باز.....
م مـ	شە.....اڵ	.....ـەڕ	پە.....وو	.....ـەشخەڵ
ت تـ	زس.....ان	شوشـ.....	بیسـ.....	.....ۆپ
ک کـ	.....ۆتر	چۆلـە.....ـە	.....یسەڵ	بوو.....
ح حـ	.....ـەلوا	.....ـەیران	ڕەیـ.....ان	تیمسا.....

٢٨ / نــاوی وێنـەکان بڵێ و لە شوێنی گونجاو بیاننووسە.

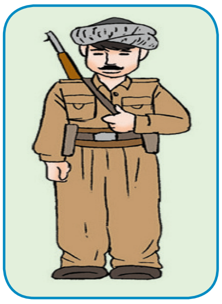

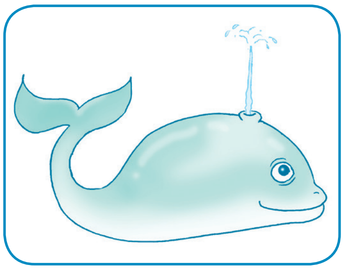
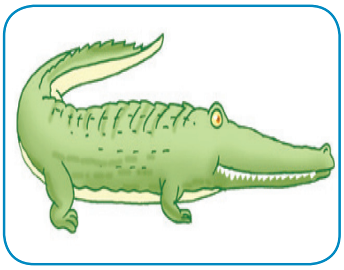
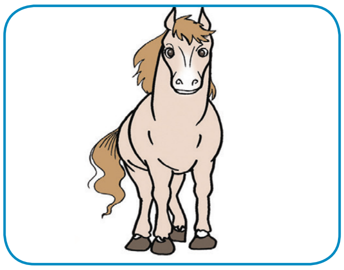

٢٩/ وشەکان بە یەکتر بگەیەنە.

قەڵای	ڕەق
نـــانی	قەڵەو
مانگای	دێرین

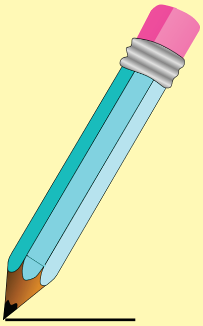

٣٠/ وشەکان ڕێکبخەوە، بە ڕستە بیان نووسەوە.

١- (دەکەن، سوارەکان، غارغارێن)

....

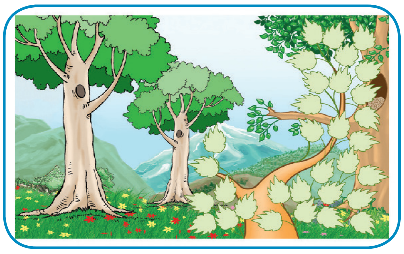

٢- (زۆرە، درەختی، دارستان)

....

٣- (کۆمپیوتەر، بەسودە، ئامێرێکی)

....

٣١/ ناوی مانگە کوردییەکان لە شوێنی ڕاست بنووسە.

(پووشپەڕ، ڕەزبەر، نەورۆز، گوڵان، بەفرانبار، جۆزەردان، گەلاوێژ، سەرماوەرز، ڕەشەمێ، گەڵاڕێزان، ڕێبەندان، خەرمانان)

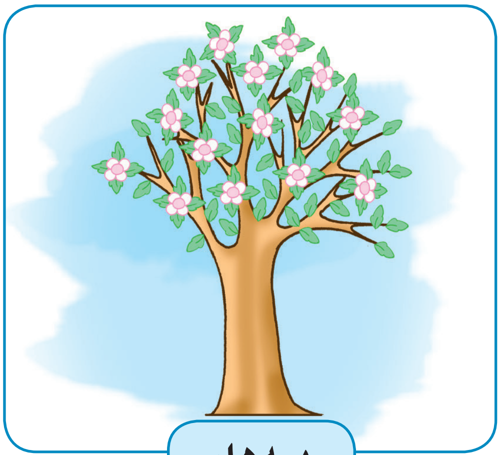

بەهار

....
....

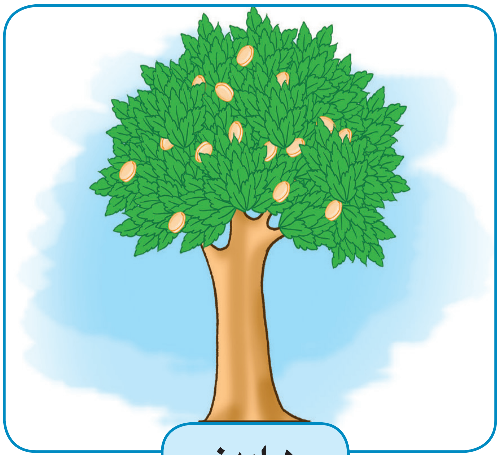

هاوین

....
....

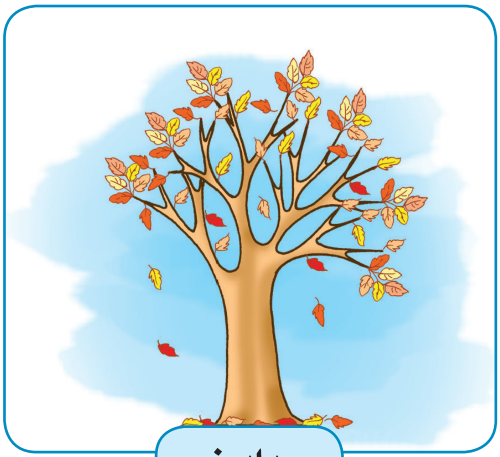

پاییز

....
....

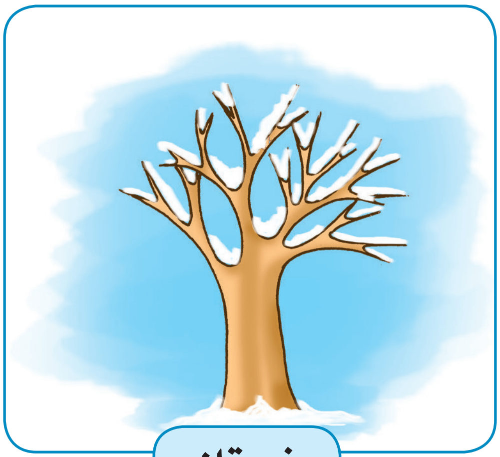

زستان

....
....

٣٢/ وشەی دژواتا لە شوێنی گونجاو بنووسە.

(کورت، نزم، کۆن، تەسک، کەم)

نوێ	بەرز ....
درێژ	فراوان ....
زۆر	

٣٣/ بخوێنەوە.

ئـ-

گرتن.........

گرتن و ئازاردانی............

گرتن و ئازاردانی باڵندە.............

گرتن و ئازاردانی باڵندە پەسەند نییە.

ب- من...............

من گۆڤاری.............

من گۆڤاری منداڵان..................

من گۆڤاری منداڵان دەخوێنمەوە.

٣٤/ ئەم ڕستانە بخوێــنەوە و بیاننووسەوە.

١- من ڕێز لە یاسا دەگرم.

....

٢- من لەسەر دیوار نانووسم.

....

٣- من کتێبەکانی خۆم پاکوخاوێن ڕادەگرم.

....

٤- من زبڵ و خاشاک فڕێ نادەمە سەر زەوی.

....

٥- من منداڵم مافــم هەیە.

....

٦- من مرۆڤی ڕاستگۆم خۆشدەوێت.

....

یەکەی یەکەم

قوتابخانــە

بابەتی یەکەم: گەڕانەوە بۆ قوتابخانە

بابەتی دووەم: قوتابخانە (شیعر)

بابەتی سێیەم: پاکوخاوێنی پۆلەکەمان

بابەتی چوارەم: لە پشوی نێوان وانەکاندا (سیناریۆ)

گەڕانـەوە بۆ قوتابخانە

لـە یەکـەم ڕۆژی سـاڵی نوێـی خوێندنـدا، سـەفین بەیانـی زوو لـە خـەو هەڵستا، دوای ئـەوەی بەیانـی باشـی لـە ئەندامانـی خێزانەکـەی کـرد و دەسـت و دەموچـاوی شوشـت، ئینجـا نانـی بەیانـی خـوارد و جلەکانـی لەبەرکـرد و جانتاکـەی هەڵگـرت و بـەرەو قوتابخانـە کەوتـەڕێ.

لـە ڕێگـەدا سـڵاوی لـە هاوڕێکانـی کـرد و باسـی پشـوی هاویـن و پەرۆشـیی گەڕانـەوەی بـۆ قوتابخانـە دەکـرد، چونکـە شـوێنی پـەروەردە و فێربـوون و یاریکردنـە.

لـە نـاو قوتابخانـەدا مامۆسـتایان پێشـوازییان لێکـردن و بـەرەو پۆلەکانیـان نـاردن.

ئەوانیش زۆر دڵخۆش بوون و دەیانگوت:

(ئای چەند خۆشە گەڕانەوە بۆ قوتابخـانە!)

چالاکی و ڕاهێنان

وشە هاوواتاکان لە شوێنی گونجاو بنووسە.

(پیل، شەیدا، بەپیرەوەچوون، بەرچایی، هەگبە)

نانی بەیانی ....

شان ....

پەرۆش ....

پێشوازی کردن ....

جانتا ....

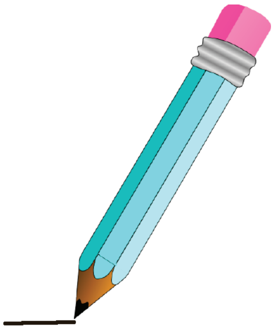

گفتوگۆکردن

* سەفین کە لە خەو هەڵستا بەیانی باشی لە کێ کرد؟
* ئایا سەفین نانی بەیانی خوارد؟
* بایەخی خواردنی نانی بەیانی چییە؟
* سەفین و هاوڕێکانی لە ڕێگەدا باسی چییان کرد؟
* تۆ چۆن پشوی هاوینت بەسەربرد؟
* لە قوتابخانە کێ پێشوازی لە قوتابییان کرد؟

له دەقی (گەڕانەوە بۆ قوتابخانە)دا ئەم وشانە بدۆزەوە.

* سێ وشە پیتی (خـ خ)یان تێدا بێت.

....

* سێ وشە پیتی (شـ ش)یان تێدابێت.

....

* سێ وشە پیتی (جـ ج)یان تێدابێت.

....

وشەکان بڕگە بکە، ژمارەی بڕگەکان بنووسە.

خێزان: .... خێـ / زان .... (٢)

بەڕێوەبەر: .... ( )

پۆل: .... ( )

پەروەردە: .... ( )

ببینە و بڵێ، دوو ڕستە بۆ ئەم وێنەیە بنووسە.

☐ ....

☐ ....

(من) بۆخۆم بەکاردەهێنم.

من خوێندم.

.... شوشت ....

.... گوت ....

.... هێنا ....

.... کرد ....

خۆشنووسی

چەند خۆشە گەڕانەوە بۆ قوتابخانە!

چەند خۆشە گەڕانەوە بۆ قوتابخانە!

چەند خۆشە گەڕانەوە بۆ قوتابخانە!

ڕێنووس

هاوین	بەیانی	خیزان
پشوی هاوین	نانی بەیانی	ئەندامی خێزان

قوتابخانە شوێنی پەروەردە و فێربوون و یاریکردنە.

ئامۆژگاری

بۆ ئەوەی بە ئاواتەکانمان بگەین، دەبێت لە خوێندن و فێربووندا بەردەوام بین.

قوتابخانە

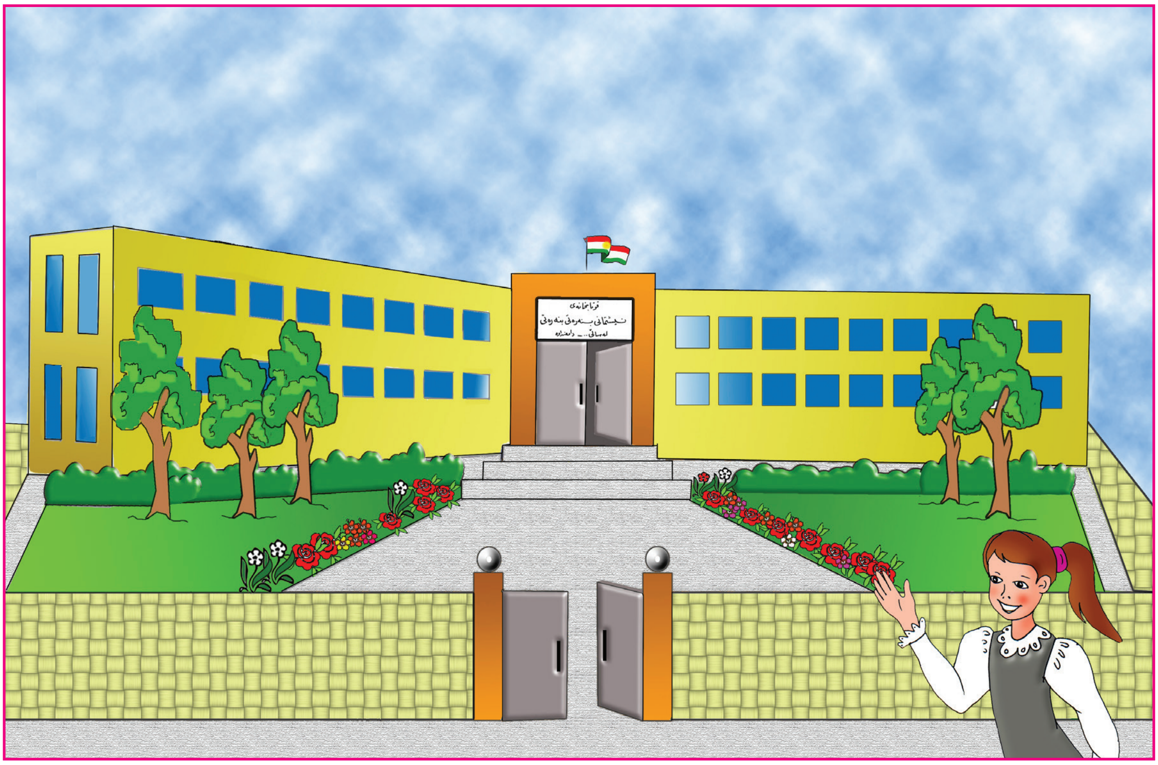

قوتابخانە زۆر خۆشە   مەڵبەندی بیر و هۆشە
دەیپارێزم باخچەکەی   دەرگا و شوشە و پەنجەرەی
قوتابخانە گشت کاتێ   ڕوناکیمان دەداتێ
فێرمان دەکات وریا بین   بۆ تەنگانە ئازابین
قوتابخانە زۆر خۆشە   مەڵبەندی بیر و هۆشە

لەتیف هەڵمەت

چالاکی و ڕاهێنان

وشەی هاوواتا

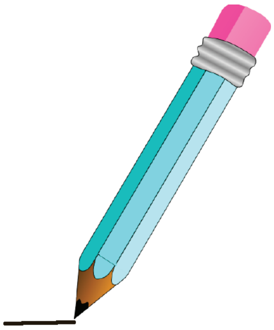

قوتابخانە: خوێندنگەهـ، فێرگە

مەڵبەند: شوێن، ناوەند

وریا: هۆشیار، زیت

ڕاڤەی بکە: ڕونی بکەوە

گفتوگۆکردن

* سالانە لە چ مانگێکدا دەرگای قوتابخانەکان دەکرێنەوە .
* قوتابخانە مەڵبەندی چییە؟
* چۆن قوتابخانەی خۆمان دەپارێزین؟
* ناوی چەند قوتابخانەیەکی گوند یان شارەکەت بڵێ.

ئەم دوو دێرە هۆنراوە تەواو بکە و ڕاڤەیان بکە.

قوتابخانە گشت کاتێ ....

فێرمان دەکات وریا بین ....

پۆلەکەمان پاکوخاوێنە

مامۆستا هاتە ژورەوە و بەیانی باشی لە قوتابییان کرد و ئەوانیش وەڵامی مامۆستایان دایەوە.

شەهێن دەستی بەرزکردەوە و گوتی: مامۆستای بەڕێز، ئەم گوڵانەم هێناوە.

مامۆستا زۆر سوپاسی شەهێنی کرد و گوتی: دەی با پۆلەکەمان بڕازێنینەوە و جوانی بکەین و پاکوخاوێنی ڕابگرین.

هەموو قوتابییەکانی پۆلی دووەم لە ڕازاندنەوە و پاککردنەوەی پۆلەکەیاندا بەشداربوون، بەیەک دەنگ دەیانگوت: پۆلەکەمان چەند جوانە!

چالاکی و ڕاهێنان

گفتوگۆکردن

* شەهێن لە پۆلدا، پێش قسەکردن چی کرد؟
* شەهێن بۆ جوانکاری پۆلەکەی چی هێنابوو؟
* مامۆستا و شەهێن و قوتابییەکان چییان لە پۆلەکە کرد؟
* ئێوە جوانکاریتان بۆ پۆلەکەی خۆتان کردووە؟
* ئێوە بە کاری هەرەوەزی پۆلی خۆتان خاوێن دەکەنەوە؟

لەسەر تەختە دەنووسینەوە و دەخوێنینەوە.

یاساکانی ناو پۆل:

١- هێمنی پۆلەکەم دەپارێزم.

٢- کاتێ مامۆستا فێرمان دەکات گوێی لێڕادەگرم.

٣- تا مامۆستا ڕێگەم پێنەدات قسەناکەم.

٤- هاوڕێکانم خۆشدەوێن و هاوکارییان دەکەم.

٥- هەر شتێک بدۆزمەوە دەیدەمە مامۆستا.

٦- پۆلەکەم پاکوخاوێن ڕادەگرم.

٧- کەلوپەلی پۆلەکەم دەپارێزم.

٨- ئازاری کەس نادەم، ڕازی نابم کەسیش ئازارم بدات.

وشە دژواتاکان بگەیەنە.

پاک	ناشیرین
جوان	نارێک
ڕوناک	گەرم
ڕێک	پیس
سارد	تاریک

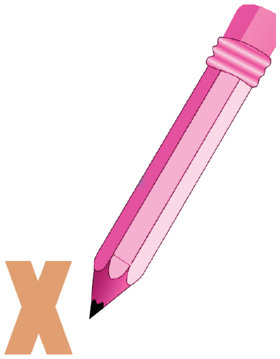

وشەی گونجاو هەڵبژێرە و لە بۆشاییەکاندا بیاننووسە.

(دڵسۆز، خاوێن، جوان، بەسود)

چیرۆکی..............................

مامۆستای..............................

قوتابخانەی..............................

گوڵی..............................

ببینە و بڵێ، ئەم منداڵانە چی دەکەن؟ بنووسە.

....

....

....

(ئێمە) بۆ خۆمان بەکاردەهێنین.

ئێمە خوێندمان.

..........شوشت..........

.... گوت ....

.... هێنا ....

.... کرد ....

خۆشنووسی

پۆلەکەمان چەند جوانە!

پۆلەکەمان چەند جوانە!

پۆلەکەمان چەند جوانە!

ڕێنووس

هاوڕێ شەهێن پۆل

سوپاسی کرد بەشداربوون دەیانگوت

ئێمە پۆلەکەمان دەڕازێنینەوە.

ئامۆژگاری

ڕواندنی دار و درەخت و چاندنی گوڵ لە شوێنی تایبەت، گەڕەک و شەقامەکان جوان و ڕازاوەتر دەکات.

ببینەو بڵێ.

لە پشوی نێوان وانەکاندا

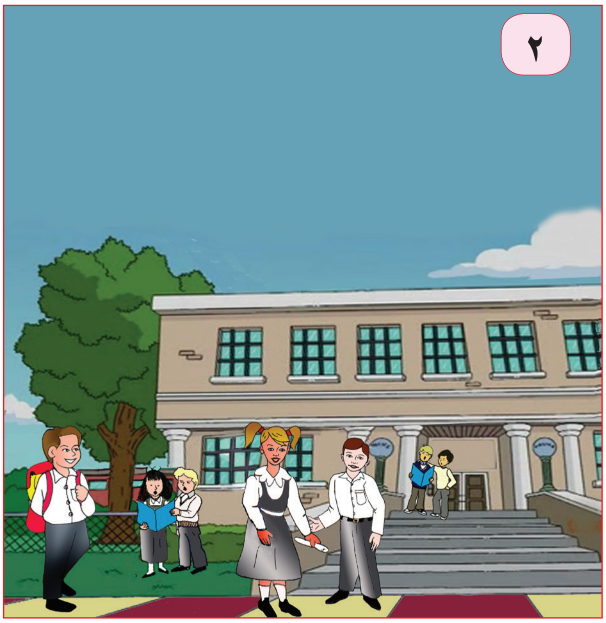

یەکەی دووەم

ئاکار و ڕەوشت

بابەتی یەکەم: مرۆڤی بەسود

بابەتی دووەم: کوردایەتی (شیعر)

بابەتی سێیەم: ڕەوشتی هاتوچۆ

مرۆڤی بەسود

باپیرم گێڕایەوە و گوتی:

لەسەردەمێکی کۆندا سێ هاوڕێ لە گوندەکەمان سەفەریانکرد؛ دوای تێپەڕبوونی چەند ساڵێک گەڕانەوە.

یەکەمیان: پردێکی لەسەر ڕوبارەکە دروستکرد.

دووەمیان: قوتابخانەیەکی بۆ منداڵانی گوندەکەمان دروستکرد.

سێیەمیان: نەخۆشخانەیەکی بۆ چارەسەرکردنی نەخۆشەکانی گوندەکەمان دروستکرد.

باپیرەم لە گێڕانەوەی باسەکە بەردەوام بوو، گوتی: ئەو سێ

کەسەسێ مرۆڤی زۆر سودبەخش بوون.

لە باپیرەم پرسی: کاری کامیان لە هەموویان باشتر بوو؟

باپیرەم گوتی: هەرسێ کارەکە زۆر سودبەخش بوون، گرنگ ئەوەیە مرۆڤ کارێک بکات سودی بۆ خەڵکی هەبێت.

باپیرەم درێژەی بە قسەکانیدا و گوتی: ڕۆڵەکانم دەبێت ئێوەش لەپێناو ئاوەدانکردنەوە و خزمەتکردنی گوند و نیشتمانەکەتان هەوڵبدەن و کۆششی خۆتان بکەن، تا لە دواڕۆژدا ببن بە پزیشک و مامۆستا و ئەندازیار... بۆ ئەوەی نەخۆشخانە و قوتابخانە و پردی تر لە وڵاتەکەمان بنیات بنێن.

چالاکی و ڕاهێنان

وشەی هاوواتا

سودبەخش: بەسود

باپیر: باوکی دایک یان باوکی باوک

گوند: دێ ، ئاوایی

پرد: پر ، جسر

منداڵ: زارۆک

چارەسەرکرد: چاکردەوە

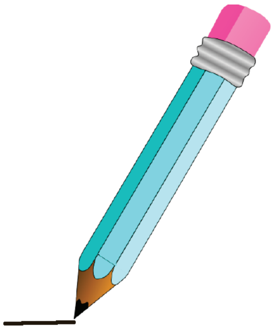

گفتوگۆکردن

* چەند کەس لە گوندەکە بۆ کارکردن ڕۆیشتن؟
* دوو هاوڕێی یەکەم چیان بۆ گوندەکە دروستکرد؟
* هاوڕێی سێیەم بۆ خزمەتکردنی گوندەکەیان چی دروستکرد؟
* لەو سێ کارانەی هاوڕێکان کردیان، کامەیان بە سودتر بوو؟
* تۆ حەز دەکەیت لە دوارۆژدا چی بۆ گوندەکەت یان شارەکەت بکەیت؟

له دەقی (مرۆڤی بەسود)دا ئەم وشانە بدۆزەوە.

* سێ وشە، پیتی (ڕ)یان تێدابێت.

....

* سێ وشە، پیتی (کـ ک)یان تێدابێت.

....

* سێ وشە، پیتی (گـ گ)یان تێدابێت.

....

مەتەڵ هەڵبێنە، بنووسە.

*– قەڵای گەچین، ڕێی نییە تێیبچین. ....

*– سەربانێکە و بن بانێکە چوار مەڕ و شوانێکە. ....

*– هەورۆکە لێی دێتە خوار بەفرۆکە. ....

*– سێ بران دوای یەک کەوتوون بە یەک ناگەن. ....

دژواتاکان لە شوێنی گونجاو بنووسە.

(نەزانین، نوێ، زیانبەخش، غەمبار، گران)

سودبەخش × زیانبەخش

شادمان × ....

دێرین × ....

زانین × ....

ئاسان × ....

ببینەو بڵێ، ناوی پیشەکانیان بنووسە.

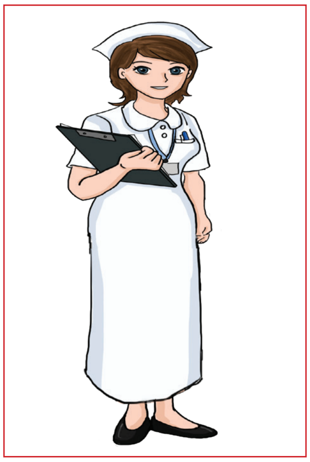

....

....

....

خۆشنووسی

پێویسته مرۆڤ كاری وا بكات، سودی بۆ خەڵک هەبێت.

پێویسته مرۆڤ كاری وا بكات، سودی بۆ خەڵك هەبێت.

پێویسته مرۆڤ كاری وا بكات، سودی بۆ خەڵك هەبێت.

ڕێنووس.

یەكەمیان: پردێكی لەسەر ڕووبارەكە دروستكرد.

دووەمیان : قوتابخانەیەكی بۆ منداڵانی گوندەكەمان دروستكرد.

سێیەمیان:نەخۆشخانەیەكی بۆ چارەسەركردنی نەخۆشەكانی گوندەكەمان دروستكرد.

ئامۆژگاری

ڕەوشتی جوان مرۆڤ خۆشەویست دەكات.

کـوردایــەتی

مە دڤێت کوردایەتی
ئێک رێزی و برایەتی
هەمی ئول و نەتەوە
بژین ب تەڤایەتی

* * *

نڤشەکێ نوی دێ رابین
د زیرەک و زانا بین
پەروەردا مە زارۆکا
پاشە رۆژا کوردا بین

* * *

دەستا کەینە ناڤ دەستان
ئەم بچینە دبستان
ببینە ژیر و زانا
بژی بژی کوردستان

* * *

سەلمان شێخ مەمی

چالاکی و ڕاهینان

وشەی هاوواتا

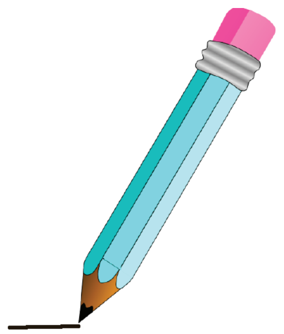

ئول : ئاین

تەڤایەتی : گشتی

نڤش : نەوە

پاشەڕۆژ : دواڕۆژ، ئاینده

دبستان : قوتابخانە

گفتوگۆکردن

* چەند ئول و نەتەوە لە کوردستان دەژین؟
* بۆچی دەبیت ئەم ئول و نەتەوانە بە ئارامی پێکەوە بژین؟
* بۆچی پێویستە نەتەوەکەمان خۆشبوێت؟
* چۆن دەتوانین بۆ نەتەوەکەمان دڵسۆز بین؟
* چۆن دەست لەناو دەست خزمەتی کوردستان بکەین؟

ئەم دوو دێرە هۆنراوە تەواو بکە و ڕاڤەیان بکە.

هـەمـی ئـول و نـەتـەوە ....

پـــەروەردا مـــە زارۆکـــا ....

ڕەوشتی هاتوچۆ

باوکی ڕەهەند و ئەڤین پۆلیسی هاتوچۆیە، ڕۆژێکیان لە منداڵەکانی پرسی:-

ئێوە لە قوتابخانە دەربارەی ڕەوشتی هاتوچۆی سەر شەقامەکان چی فێربوون؟

ئەڤین گوتی: مامۆستاکەمان ئامۆژگاری کردووین نابێت لەسەر شەقام یاری بکەین.

ڕەهەند: پێویستە لە کاتی پەڕینەوەدا بە لای ڕاست و چەپدا بڕوانین.

ئەڤین: پێویستە لەو شوێنانە بپەڕینەوە، کە تایبەت کراون بە پەڕینەوەی مرۆڤ، تایبەتن بە پیادەڕۆ.

باوکیان: ئەی (ترافیک لایت) چەند ڕەنگە؟ بۆچی دانراوە؟

ڕەهەند: سێ ڕەنگە (سوور، پرتەقاڵی، سەوز) بۆ ڕێکخستنی هاتوچۆکردنی پیادە و ئۆتۆمبێلەکان دانراوە.

ئەڤین: ڕەنگی سەوز هێمای ڕۆیشتنە، ئێمە کە بۆ قوتابخانە دەچین، پێویستە لەسەر شۆستەکانەوە بڕۆین.

ڕەهەند: نابێت زۆر خێرا بڕۆین، هەروەها نابێت ڕاوەستین و ڕێگە لە خەڵک بگرین.

ئەڤین: پێویستە لە پەڕینەوەی شەقامەکان هاوکاری کەسانی خاوەن پێداویستی تایبەت بکەین.

لە کۆتایدا باوکیان دەستخۆشی لێکردن و سوپاسی مامۆستاکەیانی کرد،

ئینجا گوتی شەقام موڵکی گشتییە، پێویستە هەموومان پارێزگاری لە ڕەوشتی هاتوچۆ بکەین.

چالاکی و ڕاهێنان

وشە هاوواتاکان لە شوێنی گونجاو بنووسە.

(جادە، نیشانە، لێواری شەقام، ڕێپیشاندان، ئاکار)

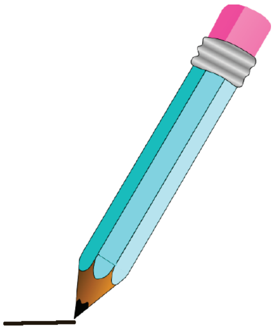

* ڕەوشت: ....
* شەقام: ....
* ئامۆژگاریکردن: ....
* شۆستەکان:.......................
* هێما: ....

گفتوگۆکردن

* باوکی ڕەهەند و ئەڤین پیشەی چییە؟
* بۆچی نابێت لەسەر شەقام یاری بکەین؟
* بۆچی شوێنی پەڕینەوە هێلکاری بۆ دەکرێت؟
* ڕەنگەکانی (ترافیک لایت) بژمێرە؟
* هەر ڕەنگێکی (ترافیک لایت) بۆچی بەکاردێت؟
* سودی (ترافیک لایت) چییە؟
* سودی شۆستەکان چییە؟
* بۆچی دەبێت هاوکاری کەسانی خاوەن پێداویستی تایبەت بکەین؟

لە دەقی (ڕەوشتی هاتوچۆ)دا ئەم وشانە بدۆزەوە.

- سێ وشە، پیتی (فـ ف)یان تێدا بێت.

..................، ....، ....

- سێ وشە، پیتی (هـ)یان تێدا بێت.

..................، ....، ....

- سێ وشە پیتی (پـ پ)یان تێدا بێت.

..................، ....، ....

ببینە و بڵێ، ڕستەکان تەواو بکە.

لە کاتی پژمین ....   پێش چوونە ژوورەوە ....

سەیری ئەم وێنانە بکە و وەک وێنەی یەکەم بنووسە.

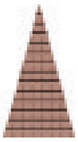 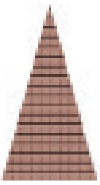 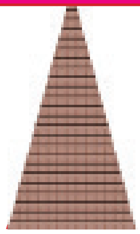

بەرز .... بەرزتر .... بەرزترین ....

گەورە ....

بچوک ....

درێژ ....

وشەی ڕاست لە شوێنی گونجاو بنووسە.

١– ددانی .... زۆر تیژە. (شێر ، سیر)

٢– سۆما حەزی لە هەناری................نییە. (ترس ، ترش)

٣– کاروان................ خوشکی هەیە. (سێ ، شێ)

خۆشنووسی

نابێت لەسەر شەقام یاری بکەین.

نابێت لەسەر شەقام یاری بکەین.

نابێت لەسەر شەقام یاری بکەین.

ڕێنووس.

ڕەهەند   راست   شەقام

ڕەهەند و ئەڤین   ڕاست و چەپ   شەقام و پەڕینەوە

پێویستە لە کاتی پەڕینەوەدا بە لای ڕاست و چەپدا بڕوانین.

ئامۆژگاری

ڕێزگرتن لە یاسا بۆ هەمو ئاست و تەمەنێکە.

یەکەی سێیەم

زانست و تەندروستی

بابەتی یەکەم: سوڕی ئاو (شیعر)

بابەتی دووەم: ددانەکانمان

بابەتی سێیەم: بەیتاڵ (سیناریۆ)

بابەتی چوارەم: کۆمپیوتەر

سوڕی ئاو

سوڕی ئاوم لە ژیان   لە ڕوبار و دەریاکان
تیشکی خۆر گەرمم دەکات   دەمکات بە هەڵم و دەمبات
بۆ ناو قوڵایی ئاسمان   چڕ دەبمەوە هەم دیسان
دەبم بە هەورێکی ڕوون   دێم و دەچم لە گەردوون
بە دڵۆپەی بارانم   دڵخۆشکەری هەموانم
دووبارە بە تیشکی خۆر   دەبمە هەڵمی جۆر بە جۆر
دەڕۆمەوە بۆ ئاسمان   دەبمەوە بە باران . .

فەرهاد ئەحمەد بەرزنجی

چالاکی و ڕاهێنان

وشەی هاوواتا

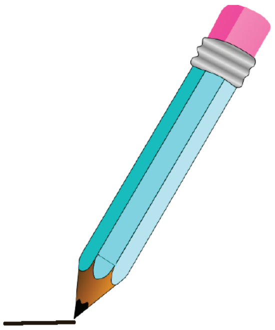

سوڕ: خولانەوە

تیشک: پڕتەو ، تیرۆژک

ڕوبار: زێ ، ڕیبار

خۆر: هەتاو ، هەتاڤ

چڕ دەبمەوە: خەست دەبمەوە

گەردون: فەلەک

گفتوگۆکردن

* چۆن هەڵم دروست دەبێت؟
* هەڵم پاش چڕبوونەوە دەبێت بە چی؟
* هەور پاش هاتوچۆی لە ئاسماندا دەبێت بە چی؟
* سودەکانی باران بژمێرە؟
* سودی ئاو چییە؟

ئەم دوو دێرە هۆنراوە تەواو بکە و ڕاڤەیان بکە.

دەبـم بـە هـەورێـکی ڕون ....

بـەدڵـۆپـەیبــارانــم ....

ددانەکانمان

ساغی ددانەکانمان نیشانەی تەندروستیمانە، بۆیە پێویستە ئاگاداری ددانەکانمان بین و بیانپارێزین، ڕۆژانە بە فڵچە و هەویری ددان بیانشۆین و لە دوای هەر نانخواردنێکدا پاکیان بکەینەوە، شیرینی کەم بخۆین، هەروەها وا باشە بە ڕێکوپێکی بچینە لای پزیشکی ددان بۆ پشکنین و پاراستنیان لە کلۆری و نەخۆشیی دیکە.

مرۆڤ بە دووجار ددانی دەردێت:

ددانەکانی یەکەمجار پێیان دەگوترێت: ددانی شیری، ژمارەیان بیست ددانە و لە تەمەنی شەش ساڵی بەدواوە ئەم ددانانە دەکەون و دوای ماوەیەکی دیکە ددانی هەمیشەیی دەڕوێن، کە ژمارەیان سی و دوو ددانە. ئەم ددانە هەمیشەییانە ئەگەر بکەون ددانی دیکەیان لە شوێن دەرنایەت.

چالاکی و ڕاهێنان

وشەی هاوواتا

هەویری ددان: چەڤیرک ، (مەعجون)

ساغی: دروستی

هاڕین: جوین ، وردکردن

هەمیشەیی: هەتا هەتایی

گفتوگۆکرن

* ڕۆژانە چەند جار ددانەکانمان دەشۆین؟
* یەکەم جۆری ددانی مرۆڤ چییان پێدەگوترێت؟
* ددانەکانی شیری ژمارەیان چەندە؟
* ددانی هەمیشەیی ژمارەیان چەندە؟
* چۆن ددانەکانمان دەشۆین؟
* بۆچی دەچینە لای پزیشکی ددان؟

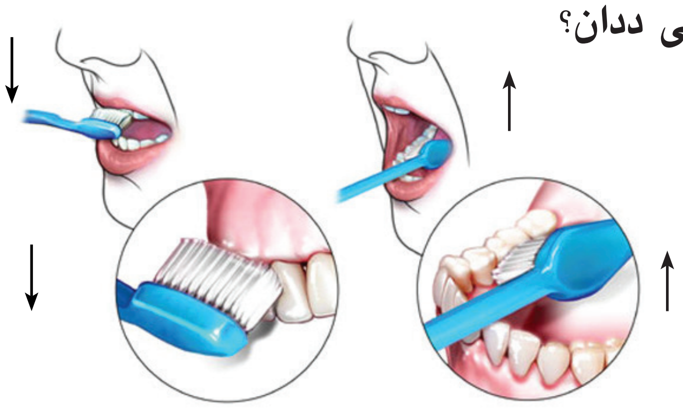

برِگەی دووەم بنووسە، بخوێنەوە

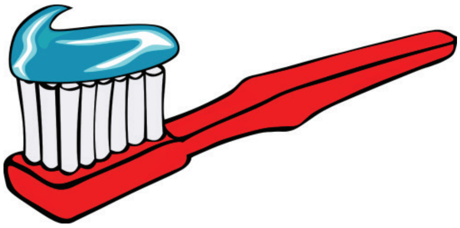

	فڵـ

که		بیسـ

	دەر

پێو		گەر

ئەم وشانە پۆلێن بکە و بیاننووسە.

(سێو ، چاو ، یاپراغ ، کۆمپیوتەر ، هەنار ، ساوار ، ئایپاد ، دەم)

ئەندامی لەش	ئامێر	چێشت	میوە

ناوی ئەندامەکانی جەستە لە شوێنی ڕاست بنووسە.

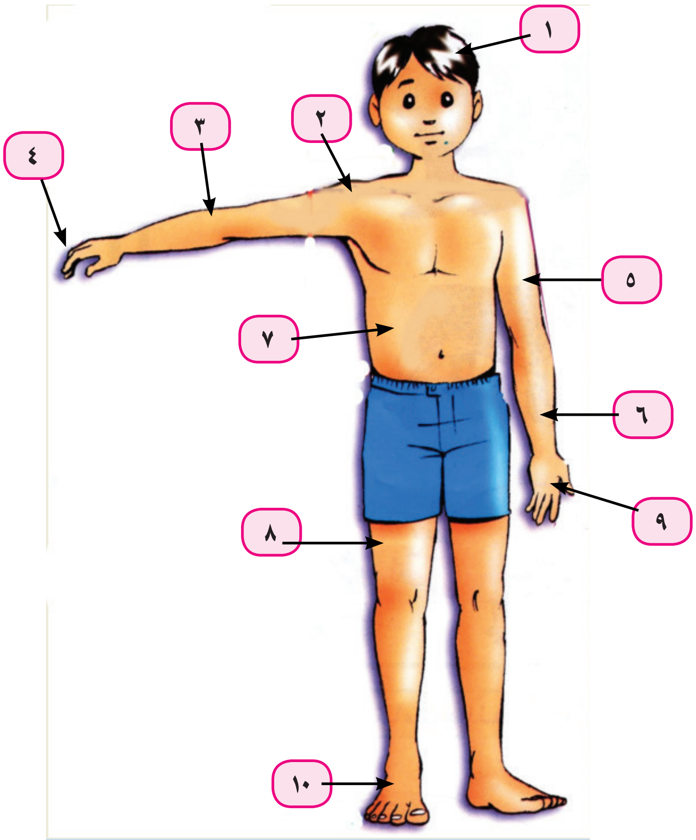

١- ....

٢- ....

٣- ....

٤- ....

٥- ....

٦- ....

٧- ....

٨- ....

٩- ....

١٠- ....

وشەکان ڕێکبخەوە، بە ڕستە بیان نووسەوە.

-(نانخواردن، پاک دەکەینەوە، لەدوای، ددانەکانمان)

....

-(بیانپارێزین، ببین و ،پێویستە، ئاگاداری، ددانەکانمان)

....

خۆشنووسی

دروستی ددانەکانمان نیشانەی تەندروستیمانە.

دروستی ددانەکانمان نیشانەی تەندروستیمانە.

دروستی ددانەکانمان نیشانەی تەندروستیمانە.

ڕێنووس

ددان شیری هەمیشەیی

پزیشکی ددان ددانی شیری ددانی هەمیشەیی

ددانی هەمیشەیی ژمارەیان سی و دوو ددانە.

ئامۆژگاری

دەبێت لە ماوەی ساڵێکدا دووجار سەردانی پزیشکی ددان بکەین.

ببینه و بڵێ

بەیتاڵ
ڤێتێرنەری

کۆمپیوتەر

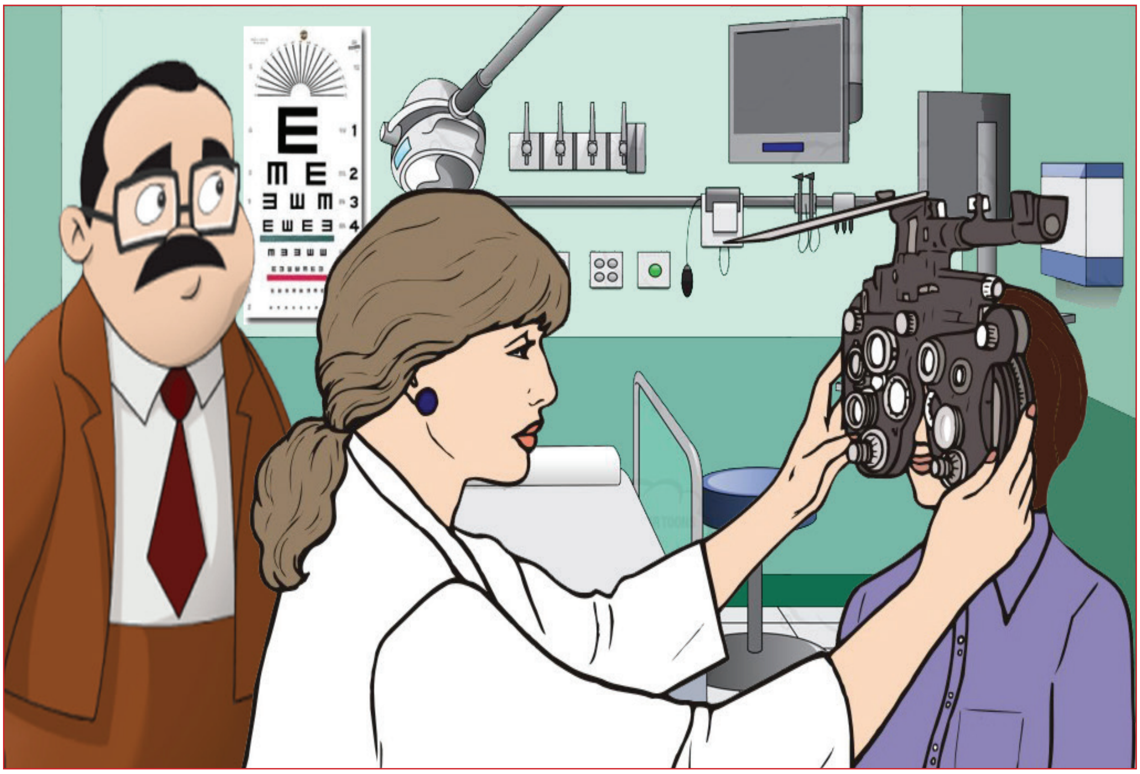

ڕۆژێکیان ئاسۆ هەستیکرد چاوەکانی ئازاری دەدەن، بۆیە لەگەڵ باوکی بۆ لای پزیشکی چاو چوون.

پزیشکەکە گوتی: ئاسۆگیان بڕۆ پشت کۆمپیوتەرەکە دابنیشە با چاوەکانت بپشکنم، دوای پشکنین و پیدانی چارەسەر، ئاسۆ چاوەکانی باشتربوون و ئازاریان نەما، ڕۆژێک ئاسۆ لە باوکی پرسی:-

باوکەگیان کۆمپیوتەر چییە؟

باوکی گوتی: کۆمپیوتەر ئامێرێکە مامەڵە لەگەڵ زانیارییەکان دەکات و پێویستە هەموو مرۆڤێکی خوێندەوار زۆر بەباشی فێری ببێت و بەکاری بێنێت.

ئاسۆ: باشە باوکە کۆمپیوتەر سودی چییە؟

باوکی ئاسۆ: کوڕی شیرینم، کۆمپیوتەر لە هەموو بوارەکانی ژیاندا بەکاردێت، زۆربەی خەڵک دەتوانن سودی لێ ببینن.

ئاسۆ: باوکەگیان، بەڵێن بێت، لە خولی کۆمپیوتەر بەشداری بکەم و زۆر بەباشی خۆم فێری کۆمپیوتەر بکەم.

چالاکی و ڕاهێنان

وشە هاوواتاکان لە شوێنی گونجاو بنووسە.

(ڕاستییەکان، ماوە، ئێش، کەڵکی لێوەردەگرن)

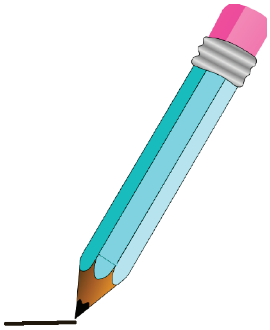

ئازار: ....

زانیارییەکان: ....

بوار: ....

سودی لێدەبینین: ....

گفتوگۆکردن

* لاپتۆپ چییە؟
* ئایا دەزانیت ئامێری کۆمپیوتەر بەکاربهێنیت؟
* جگە لە کۆمپیوتەر حەز دەکەیت چ ئامێرێکی دیکە بەکاربهێنیت؟
* پەپکە (سیدی) بۆچی بەکاردێت؟
* یادگە (فلاش میمۆری) بۆچی بەکاردێت؟

وشەی ڕاست بنووسە.

(کێیس، ماوس، بیستەر، مۆنیتەر، کیبۆرد)

١- ....

٢- ....

٣- ....

٤- ....

٥- ....

لە دەقی (کۆمپیوتەر)دا ئەم وشانە بدۆزەوە.

* سێ وشە، پیتی (ز)یان تێدا بێت.

....

* سێ وشە، پیتی (سـ س)یان تێدا بێت.

....

* سێ وشە، پیتی (ێـ ێ)یان تێدا بێت.

....

ببینە و بڵێ.

پەلکە زێڕینە کەی و چۆن پەیدا دەبێت؟
چەند ڕەنگە؟ ناوی ڕەنگەکان بنووسە.

نیشانەی (✓) یان (✗) بۆ وێنەی گونجاو دابنێ.

بۆ سەیرکردنی شوێنی دور بەکاردێت. ☐

بۆ پاراستنی خواردن بەکاردێت. ☐

بۆ دوورینی پۆشاک بەکاردێت. ☐

بۆ ساردکردنەوەی هەوای ناو ماڵ بەکاردێت. ☐

خۆشنووسی

کۆمپیوتەر لە هەموو بوارەکانی ژیاندا بەکاردێت.

کۆمپیوتەر لە هەموو بوارەکانی ژیاندا بەکاردێت.

کۆمپیوتەر لە هەموو بوارەکانی ژیاندا بەکاردێت.

ڕێنووس

پزیشک	بوارەکان	مرۆڤ
پزیشکی چاو	بوارەکانی ژیان	مرۆڤی خوێندەوار

پێویستە هەمو مرۆڤێکی خوێندەوار فێری کۆمپیوتەر ببێت.

ئامۆژگاری

بەکارهێنانی بەردەوامی ئامێرە تیشکدارەکانی وەک(کۆمپیوتەر، ئەتاری، مۆبایل...) کاریگەری خراپی لەسەر چاومان هەیە.

یەکەی چوارەم

نیشتمان

بابەتی یەکەم: کوردستان

بابەتی دووەم: ئاڵامان(شیعر)

بابەتی سێیەم: گەشتی شانەدەر

کوردستان

کوردستان وڵاتی ئێمەیە، جێگەی باب و باپیرانمانە، ماڵی گەورەی هەمومانە، مێژوی هاوبەش، زمانی کوردی، خاک و بەرژەوەندی گشتی بەیەکەوە دەمانبەستێتەوە. کوردستان خاکێکی دەوڵەمەند و بە پیتی هەیە، سامانی سروشتی زۆری تێدایە، وەک:- نەوت و کانزا، کە بنچینەی ئابوری وڵاتەکەمان پێکدەهێنن، سروشتێکی دڵگیر و دڵڕفێنی هەیە، شوێنەواری دێرینی زۆری تێدایە، خۆشماندەوێت،شان بەشانی پێشمەرگە خۆمانی بە قوربان دەکەین، وەک بیلبیلەی چاومان دەیپارێزین.

چالاکی و ڕاهێنان

وشەی هاوواتا

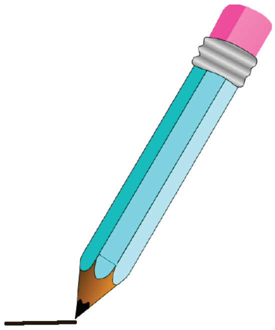

بەپیت: بەفەڕ

سامان: سەروەت

دڵگیر و دڵڕفێن: سەرنجڕاکێش

شوێنەوار: ئاسەواری دێرین، جهێن کەڤنار

بیلبیلەی چاو: گلێنەی چاو، بیبیکی چاڤی

گفتوگۆکردن

* بۆچی وڵاتی خۆمان خۆشدەوێت؟
* سامانە سروشتییەکانی کوردستان بژمێرە؟
* ناوی هەندێ سەیرانگەی کوردستان بڵێ؟
* کێ بەرگری لە خاکی کوردستان دەکات؟
* چۆن وڵاتمان بەرەوپێش دەبەین؟

یاری دروستکردنی وشه

ک

ف

وشەی هەڵە ڕاستبکەوە و ڕستەکە بنووسەوە.

١- بابەتەکەم لەسەر دیوار نووسی.

٢- گەڵای دار لە وەرزی بەهاردا دەوەریٽت.

٣- هەنگ لە شیلەی میوە هەنگوین دروستدەکات.

ببینە و بڵێ، دوو ڕستە بۆ ئەم وێنەیە بنووسە.

١- ....

٢- ....

لەگەڵ (تۆ) دئاخڤم:

تۆ خوێندت.

.......شوشت......

.......گوت.........

.......هێنا.........

.......کرد..........

خۆشنووسی

کوردستان سروشتێکی دڵگیر و دڵڕفێنی هەیە.

کوردستان سروشتێکی دڵگیر و دڵڕفێنی هەیە.
کوردستان سروشتێکی دڵگیر و دڵڕفێنی هەیە.

ڕێنووس.

باپیر	بەپیت	کانزا
باب و باپیرانمان	دەوڵەمەند و بەپیت	نەوت و کانزا

کوردستان جێگەی باب و باپیرانمانە، خاکێکی دەوڵەمەند و بەپیتی هەیە.

ئامۆژگاری

پێشمەرگە شایانی خۆشەویستی و ڕێزلێنانە، بەرگری لە خاک و وڵات و سەروەرییەکانمان دەکات.

ئاڵامان

ئاڵامان شەکاوەیە
قەشەنگ و ڕازاوەیە
چوار ڕەنگی جوان و گەشە
هی خاکێکی چوار بەشە
سپی و زەرد، سەوز و سوورە
هیوای نزیک و دوورە
زەردی ڕۆژی ڕوناکە
سپیی ئاشتییە و پاکە
سەوزی هێمای ژیانە
سوور خوێنی شەهیدانە
با هەموومان یەک دەنگ بین
یەک گوتار و یەک ڕەنگ بین
یەک بخەین تەقەلامان
تا هەر وابێ ئاڵامان
هەر جوان و گەشاوە بێ
بەرز بێ، شەکاوە بێ

(موحسین حەمەد ئەمین زینەددین)

چالاکی و ڕاهێنان

وشەی هاوواتا

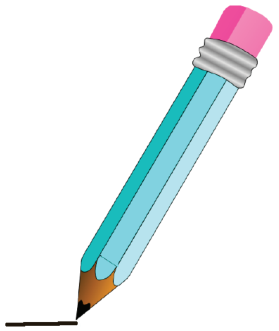

شەکاوەیە: دەلەرێتەوە

قەشەنگ: جوان، ڕازاوە

هیوا: هێڤی، ئومێد

تەقەلا: هەوڵدان، کۆشش

گفتوگۆکردن

* ئاڵای کوردستان چەند ڕەنگە؟
* هەر ڕەنگێکی نیشانەی چییە؟
* کەی ڕۆژی ئاڵایە؟
* هەمووومان لەم ڕۆژەدا چی دەکەین؟

ئەم دوو دێرە شیعرە تەواو بکە و ڕاڤەیان بکە.

ئاڵامان شەکاوەیە ....

چوار ڕەنگی جوان و گەشە ....

گەشتی شانەدەر

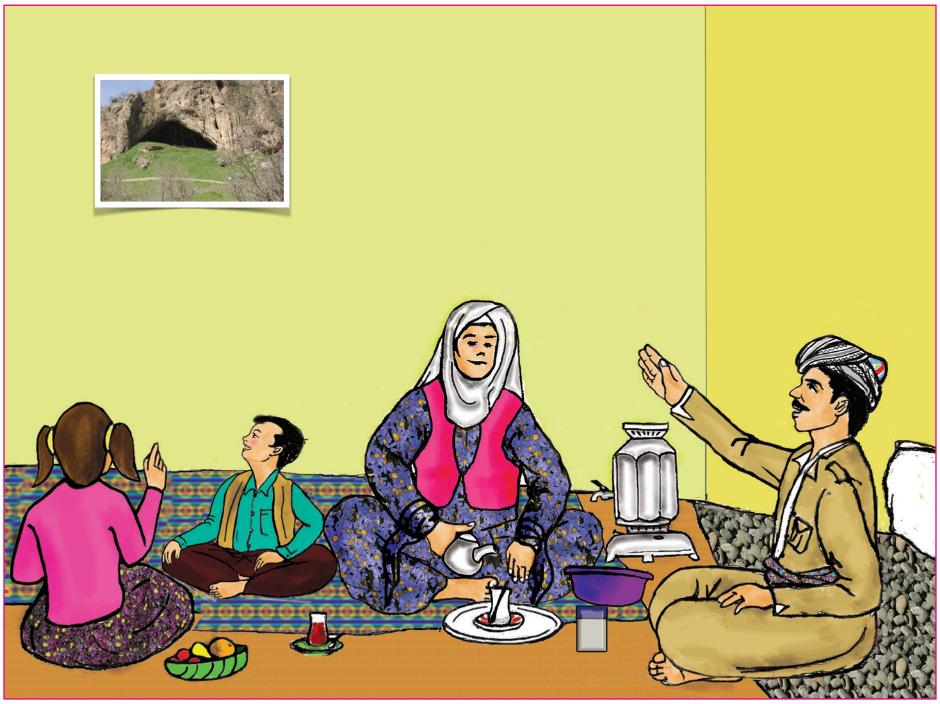

لاڤەی خوشکم لەدوای گەڕانەوەی لە گەشتی قوتابخانە بۆ ئەشکەوتی شانەدەر، شەو کە دانیشتین و باسی گەشتەکەی بۆ کردین، گوتی: ئەم ئەشکەوتە دەکەوێتە چیای برادۆست لە پارێزگەی هەولێر، مامۆستای مێژوو بۆی گێڕاینەوە، کە ئەم ئەشکەوتە شوێنەوارێکی کۆنی کوردستانە و کۆنترین مرۆڤی تێیدا ژیاوە، لەو سەردەمە مرۆڤ خەریکی ڕاوکردن و کۆکردنەوەی خۆراک بوو، لە کۆندا بەر لەوەی مرۆڤ نیشتەجێ ببێت و کشتوکاڵ بکات، ئەشکەوت ماڵی بووە بۆ خۆپاراستن لە باران و لافاو و دیاردەی سروشتی و گیانلەبەری دڕندە، هەروەها شوێنی حەسانەوەش بوو.

باوکم گوتی: زۆر ئەشکەوت و شوێنەواری مێژوویی دیکە لە کوردستان هەن، وەک ئەشکەوتی (هەزار مێرد) و (زەرزیٚ) و گوندی چەرموو.

چالاكی و ڕاهێنان

وشەی هاووتا

ئەشكەوت: شكەفت

پارێزگە: كۆمەڵێک شار و گوند دەگرێتەوە

سرووشت: تەبیعەت ، خوەزا

حەسانەوە: سرەوتن ، پشودان ، بێهنڤەدان

گفتوگۆكردن

١- كێ چوو بوو بۆ گەشتی قوتابخانە؟

٢- چیای برادۆست دەكەوێتە كوێ؟

٣- ناوی چەند چیایەكی كوردستان بڵێ؟

٤- مرۆڤی كۆن بۆ خۆپاراستن لە باران و لافاو لە كوێ دەژیا؟

٥- لە گوندەكەت یان شارەكەت شوێنەواری كۆن هەیە؟ ناویان بڵێ.

٦- گرنگی شوێنەواری كۆن بۆ ئێمە چییە؟

ناوی ئەم وێنانە بە پیت بنووسە، دەنگەکانیان گۆبکە.

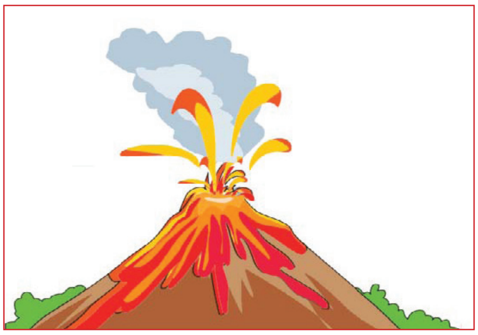

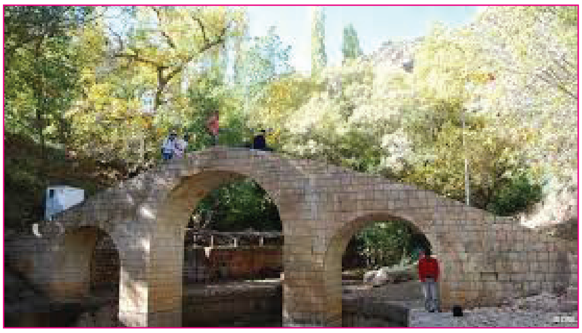

لە دەقی (ئەشکەوتی شانەدەر)دا ئەم وشانە بدۆزەوە.

* سێ وشە، پیتی (و)یان تێدا بێت.

....

* سێ وشە، پیتی (وو)یان تێدا بێت.

....

* سێ وشە، پیتی (ۆ)یان تێدابێت.

....

بۆ (ئێوە) دەڵێم:

ئێوە خوێندتان.

.........شوشت.........

.........گووت.........

.........هێنا.........

.........کرد.........

ئەم وشانە لە شوێنی گونجاو بنووسە.

(من ، تۆ ، ئەو)

◯ پاکوخاوێنی شارەکەی دەپارێزێت.

◯ پاکوخاوێنی شارەکەم دەپارێزم.

◯ پاکوخاوێنی شارەکەت دەپارێزیت.

خۆشنووسی

ئەشکەوتی شانەدەر دەکەوێتە چیای برادۆست.

ئەشکەوتی شانەدەر دەکەوێتە چیای برادۆست.

ئەشکەوتی شانەدەر دەکەوێتە چیای برادۆست.

ڕێنووس.

قوتابخانە ئەشکەوت شوێنەوار

گەشتی قوتابخانە ئەشکەوتی شانەدەر شوێنەواری کۆن

ئەشکەوتی شانەدەر شوێنەوارێکی کۆنی کوردستانە.

ئامۆژگاری

پاراستنی شوێنەوارەکان نیشانەی خۆشەویستییە بۆ خاک و نیشتمان.

لە مین نزیک مەبەوە، دەستکاری مەکە،
هیچ شتێکی تێمەگرە،چونکە کوشندەیە.

تەقەمەنییەکان مەترسیدارن. لێیان نزیک
مەبـەوە هەوڵـی دەسـتکاریکردنیان مـەدە.

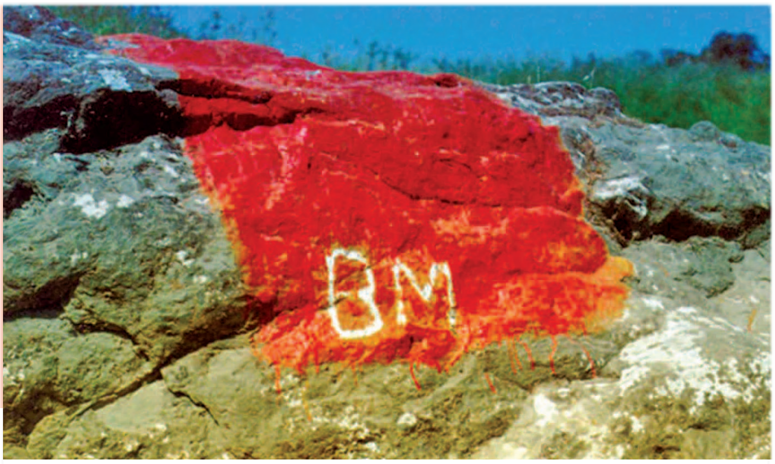

ئەم هێمایانەی سەرەوە نیشانەی بوونی مین و تەقەمەنین، لێیان نزیک مەبەوە.

هەرگیز لەم ناوچە مەترسیدارانە
نزیک مەبەوە.

فەرهەنگۆک

ڕەوشتی هاتوچۆ(ن): ڕێباز(ژ) : دەستوری ئاموشی(گ) : هامشوو(خ)

پەڕینەوە(ن): دەربازبوون(ژ) : ئەوەپڕای(گ) : ئەو پەڕین(خ)

پیادەڕەو(ن): پەیادەیی(ژ) : پیادەڕۆ(گ) : بەیازی(خ)

تایبەت(ن): نەخاسم(ژ) : ئەللاحەدە(گ) : تایوەت(خ)

ڕەنگ(ن): ڕەنگ(ژ) : ڕەنگ(گ) : ڕەنگ (خ)

شۆستە(ن): شوستە ڕوڕێ(ژ) : سوسە(گ)

خێرا(ن): بلەز(ژ) : خێرا(گ) : تن(خ)

خەڵک(ن): خەلک(ژ) : خەڵک(گ) : مەردم(خ)

ڕاوەستان(ن): ڕاوەستیان(ژ) : مداری(گ) : وسیان(خ)

خاوەن پێداویستی تایبەت(ن): خودان پیدڤین تایبەت(ژ) : پێداویستی تایبەت(گ) : چولاق(خ)

دەستخۆشی(ن): دەستخۆشی(ژ) : دەس وەشی(گ) : مەممنونی(خ)

سوپاسکردن(ن): سوپاسکرن(ژ) : مەممنون بیەیی(گ) : مەمنونی(خ)

پارێزگاری(ن): پارێزگاری(ژ) : پارێزگاری(گ) : مقەیەتی(خ)

موڵک(ن): ملک(ژ) : موڵک(گ) : موڵک داری(خ)

گشتی(ن): گشتی تەڤایی(ژ) : گشتی(گ) : گشتی(خ)

هێما(ن): هیما(ژ) : ئیشارەت(گ) : ئیشارە(خ)

پیشە(ن): پیشە(ژ) : پیشە(گ) : پیشە(خ)

هێلکاری(ن): هیلکاری(ژ) : هێڵکاری(گ) : حکچکی(خ)

باپیره(ن): باپیر(ژ) : باپیره(گ) : باپیره(خ)

سەردەمی کۆن(ن): چاخێن کڤن(ژ) : سەردەمو کۆنی(گ) : ئەو سانان(خ)

گوند(ن): گوند(ژ) : دەگا(گ) : دێکە(خ)

پرد(ن): پر(ژ) : پردی(گ) : پێڵ(خ)

سودبەخش(ن): مفا(ژ) : بەکەڵک(گ) : سودار(خ)

ئاوەدانکردنەوە(ن): ئاڤاکرن(ژ) : ئاوەدان ئەوە کردەیی(گ) : ئاوە دانو کەردەیی(خ)

خزمەتکردن(ن): خزمەتکرن(ژ) : خزمەت کەردەیی(گ) : خزمەت کەردە(خ)

نیشتمان(ن): وڵات(ژ) : وەڵات(گ) : نیشتمان(خ)

مەڵبەند(ن): بنگە(ژ) : هەوێڵ(گ) : میلکان(خ)

هۆش(ن): هش(ژ) : هوش(گ) : ڕۆشنایی(خ)

ڕوناکی(ن): ڕوناهی(ژ) : ڕۆشنایی(گ) : ڕۆشنایی(خ)

وریا(ن): هشیار(ژ) : وریا(گ) : وریا(خ)

تەنگانە(ن): تەنگاڤی(ژ): تەنگانە(گ) : تەنگانە(خ)

ئازا(ن): میرخاس(ژ) : ئازا(گ) : وەجەرگ(خ)

بیر(ن): هزر(ژ) : ویر(گ) : هویر(خ)

شوشتن(ن): شوشتن(ژ) : شتەی(گ) : شۆردن(خ)

بەرچایی(ن): تیشت(ژ) : وەرچایی(گ) : قاوەڵتی(خ)

جل(ن): جلک(ژ) : جل(گ) : جنک ، دەڵنگ(خ)

پشوو(ن): بین ڤەدان(ژ) : عەتەلە(گ) : شەکەتی دەرکردن(خ)

پەرۆشی(ن): شوق(ژ) : پەرۆشی(گ) : تامازرۆیی(خ)

پیشوازیکردن(ن): ب بەربەچون(ژ) : پێشوازی کەردەی(گ) : ئەوە پیری چوون(خ)

دڵخۆشبوون(ن): دڵخۆشبوون(ژ) : دلوەش ببەیی(گ) : دلخۆشی(خ)

ڕازاندنەوە(ن): خەملاندن(ژ) : هۆنایو(گ) : ڕەژین(خ)

دەست بەرزکردنەوە(ن): دەست بلندکرن(ژ) : دەست بەرز ئەوە کەردەی(گ) : دەس هەلگرتن(خ)

پاکوخاوێنی(ن): پاقژ(ژ) : پاکوتەمیز(گ) : پاکوپرچ(خ)

بەشداریکردن(ن): پشکدارکرن(ژ) : بەشداری کەردەی(گ) : هاوبەشی بوون(خ)

شەکاوە(ن): هەژیان(ژ) : ئەوە شۆکیا(گ) : شەکیایی ، ژەنیایی(خ)

قەشەنگ(ن): جوان(ژ) : ڕەند (گ) : قەشەنگ(خ)

هەستکردن(ن): هەستکرن(ژ) : هەس کەردی(گ) : حس کردە(خ)

ئازاردان(ن): ئیشاندن(ژ) : ئەزیەدای(گ) :ئەزیەدان(خ)

چینەکان(ن): تەخە(ژ) : چینەکی(گ) : چینەکان(خ)

باب و باپیران(ن): باب و باپیۆ(ژ) : ئەژداد(گ) : باوگ و باپیرەیل(خ)

بەپیت(ن): بیرکەت(ژ) : پیتە(گ) : پیتدار(خ)

دەوڵەمەند(ن): دەولەمەند(ژ) : دەولەمەند(گ) : دەولەت مەند(خ)

سامانی سروشتی(ن): سامانی سروشتی(ژ) : سامانەی سروشییە(گ) : سامان سروشتی(خ)

سروشت(ن): سروشت خوازا(ژ) : سروشت(گ) : سریشت ، سروشت(خ)

دڵڕفێن(ن): دلکێش(ژ) : دڵ ئەرفان(گ) : دڵبەر(خ)

شوێنەوار(ن): شونەوار ، کەڤنار(ژ) : شونەوار(گ) : شوێن ملکان(خ)

بیبیلە(ن): بیبلک(ژ) : بیلبیلە(گ) : گلینک(خ)

گەشت(ن): گەشت(ژ) : گەشت(گ) : گەردین(خ)

ئەشکەوت(ن): شکەفت(ژ) : مەڕە(گ) : ئەشکەفت(خ)

دڕندە(ن): درندە(ژ) : درندە(گ) : دڕندە(خ)

حەسانەوە(ن): ڤەهەسیان(ژ) : ئەوەسەیانی(گ) : هەناسە و خواردن(خ)

هەڵم(ن): هەلم(ژ) : هەڵمی(گ) : هەڵم(خ)

چڕبوونەوە(ن): هەمبزبون(ژ) : هەسۆبییەیی(گ) : خەست بوونەوە(خ)

هەور(ن): عەور ، ئەور(ژ) : هۆر(گ) : ئەور(خ)

گەردون(ن): گەردون(ژ) : گەردون(گ) : گەردون(خ)

نمنم(ن): هورباران(ژ) : نمنم(گ) : نەرمەواران(خ)

لێزمە(ن): باڕۆڤە(ژ) : لیزمە(گ) : ڕفت(خ)

تیشک(ن): تیرۆشک(ژ)، لیشکی(گ) : لیسک(خ)

کلۆر(ن): قۆڕ(ژ) : قڕۆڵ(گ) : کلۆر(خ)

(ن): کرمانجی ناوەڕاست (سۆرانی، موکریان، ئەردەلان، سلێمانی، گەرمیان)

(ژ): کرمانجی سەرو (بایەزید، هەکاری، بۆتان، ئاشیتی، بادینی)

(گ): گۆران(هەورامی، زەنگەنە، کاکەیی، باجەلانی)، (زازایی)

(خ): کرمانجی خوارو (فەیلی، کرمانشانی، بەختیاری، لەکی، کەهلوری)

ناوەرۆک

بابەت	لاپەڕە

پێشەکی.. ٣
نەخشەی دانانی کتێب ٤–٥
ساڵی نوێمان پیرۆز بێ ٧
پێداچوونەوەی چەند بابەتێکی پۆلی یەکەم ٨–٢٩
گەڕانەوە بۆ قوتابخانە... ٣١–٣٥
قوتابخانە (هۆنراوە).. ٣٦–٣٧
پۆلەکەمان پاکوخاوێنە... ٣٨–٤٢
لە پشوی نێوان وانەکاندا(سیناریۆ).. ٤٣
مرۆڤی بەسود ٤٥–٥٠
کوردایەتی(هۆنراوە) ٥١–٥٢
ڕەوشتی هاتوچۆ.. ٥٣–٥٨
سوڕی ئاو (هۆنراوە) ٦٠–٦١
ددانەکانمان.. ٦٢–٦٦
بەیتاڵ–ڤێتێرنەری (سیناریۆ) ٦٧
کۆمپیوتەر ٦٨–٧٣
کوردستان ٧٥–٧٩
ئاڵامان (هۆنراوە) ٨٠–٨١
گەشتی شانەدەر ٨٢–٨٦
هۆشیاری مین ٨٧–٩٠
فەرهەنگۆک ٩١–٩٤
ناوەرۆک ٩٥

ئاو ئایندەیە بەفیڕۆی نادەم

ئاو سەرچاوەی ژیانە